

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ
ВАЗИРЛИГИ**

ФАРҒОНА ПОЛИТЕХНИКА ИНСТИТУТИ

«МЕХАНИКА» ФАКУЛЬТЕТИ

“ИЖТИМОЙИЙ ФАНЛАР” КАФЕДРАСИ

«МИЛЛИЙ ҒОЯ» ФАНИДАН

РЕФЕРАТ

ФАРҒОНА – 2014

Миллат мафкураси – барқарор тараққиёт гарови

РЕЖА:

1. Мафкуравий тарбия – Ватанимиз тараққиётининг мустаҳкам пойдевори.
2. Маънавий ҳаётимизда мафкура – барқарор тараққиёт гарови.
3. Маънавий камолот - тараққиёт асоси.
4. Хулоса

Жаҳон тажрибасига назар ташласак, миллатнинг мафкураси бир эмас, балки бир неча авлоднинг умри давомида ишлаб чиқилиши ва такомилга эришувига гувоҳ бўлишимиз мумкин. Бутун халқни барлаштирадиган байроқ бўлмиш миллий ғояни шакллантириш учун инсоният тарихининг турли даврларида битилган битикларда ҳам ўз ифодасини топган, унинг ёрқин ифодасини қадимги Шарқ ва ислом фалсафасининг буюк намояндалари ижодида ҳам учратиш мумкин.

Инсоният тарихида мафкуравий иммунитетни мустаҳкамлаш, бунга эришилмаганда бу қандай фожиаларга олиб келиши мумкинлиги ҳақида битиктошларда қолдирилган миллатга огоҳлантириш даъватлари мавжуд. Мана шулардан бири:

*Самимий, носамимийни ажратмайсан, ким қаттиқ гапирса,
самимийни ҳам танимайсан. ўшандайлигинг учун тарбият қилган
хоқонингнинг сўзини олмайин ном-нишонсиз кетдинг.*

Кул тигин битиги

«Азизим, сен душман сўзларига дарҳол ишониб кўя қолма унинг сўзлари ҳийла ва алдовдан иборат бўлиб, у ўз мақсадига эришиш учун ўзини ниҳоятда, мулойим қилиб кўрсатади. Ички оламини ташқи олами билан бўяб кўрсатади. Сени ғафлатда кўргач, тадбир ўқини мақсад нишонига уради. У пайтда сен учун чора-тадбир кўриш фурсати ўтган бўлиб, ҳасрат ва надомат ёрдам бермайди. Чунончи айтадилар:

*Душман иши аввал ҳийла-ю, найранг,
Сўнг ҳужум бошлайди қилади гаранг.
Бу селнинг йўллари тўсилмаса гар,
Юзланар беҳисоб фитна-ю зарар.
Фитна йўлин бугун тўсмасанг маҳкам,
Эртага кучаяр бўлиб мустаҳкам!*

Хўжа Самандар Термизий

Халқчил талқинда мафкуравий таҳдидни - даъватчининг суҳбатдошини ўзига оғдириб олиш учун қилинадиган уринишларига, мафкуравий иммунитетни эса шахснинг «оғмасдан», ўзлигида собит ва содиқ тура олишига ўхшатиш мумкин. Шунинг учун ўз қарашига, шахсий фикрига эга бўлмаган оғма одамларни ўзбеклар «бетутрук», «субутсиз», «унга ишониб бўлмайди», «иккиюзламачи», «сотқин», «хоин» каби сўзлар билан атади.

Бу каби мисоллар мафкуравий иммунитетни синдириш, бўшлиқ ҳосил қилиб, ўз ғоясини сингдириб, халқ онг ва қалбини эгаллаш, ғояни оммалаштиришнинг жуда кўп намуналари учради.

XIX асрнинг иккинчи ярмидан ўзбек халқи миллий маданияти, маънавияти тараққиётида мустамлакалик даври бошланди. Мустамлакачилик сиёсатида Туркистонни нафақат сиёсий, иқтисодий, балки маънавий мустамлакага айлантириш режаси турарди. Буни уларнинг ўзлари ҳам яширмас эдилар. Бу ҳақда М.А. Муропиев 1882 йил 30 август куни Тошкент ўқитувчилар семинариясидаги йиғилишида "...мусулмонларимиз маорифининг асосида уларни руслаштириш... исломни бузиш... умуман диний жиҳатларни бузиш... ётмоғи лозим (344-151) деган бўлса; Туркистон генерал губернатори И.А.Куропаткин эса кундаликларида; "Биз 50 йил туб-жой аҳолини тараққиётдан четда... тутдик", - деб қайд этган эди (344-165).

Агар фашизм ўз мафкуравий хуружларини «энди босиб олиниси керак бўлган халқлар»га қарши ташкил этган бўлса, собиқ мустабид тузум эгаллаб олинган аҳоли учун тузди. Ленин мафкурани одамлар тафаккурини ўзгартиришда қанчалик кучли омил, куч эканлигини ҳисобга олиб, «партия сиёсий фаолиятда идеологияга таянган ва таянади», деб уқтирди. Собиқ совет мафкураси ўзбек халқининг «эски одатларини йўқотиш» шиори остида миллий ғурурни, мустақиллик ғояси, унинг курашчиларини мафкуравий заифлаштириш мақсадида мактабдан ташқари минглаб маърифий-сиёсий оқартув бўлимларини очди. Ўзбек халқининг тафаккурини советлаштиришга бундай ёндашув уларнинг манфур мақсадларига тезроқ етказди: совет декретлари тарғиботи, партия дастури тарғиботи, Конституция тарғиботига бағишланган митинглар, митинг-концертлар, ташвиқий судлар, ташвиқий мавсумлар, қишлоқларда юриб шўро тузуми моҳиятини тушунтиришлар, театр, концерт, кўргазма, маърузалар, кино, қироатхоналарни ишга солди. Агитпоезд, агитпароход, клуб, «қизил чойхоналар», сиёсий суҳбат, «сиёсий кун», диспут, кечалар, жанговар варақалар, «Чақмоқ», кинолекторий, оғзаки журналлар каби тарғибот-ташвиқотнинг юзлаб усулларида фойдаланиб, маккор шўро халқимизнинг онгида советнинг сохта ғояларини сингдирди. уйғотишга, давлат сиёсатини обрўсизлантиришга, одамларнинг ўзини Ватан, миллат ҳимоясидан четга тортишга, лоқайдликка эришишга интиладилар. Бунда улар бирор хусусий фактни умумлаштириш (экстраполяция), ёлғонни ҳақиқатга ўхшатиб тасвирлаш, кичик муаммодан катта ёлғон яшаш, бир нарсани такрорлайвериш, туйғуни ақлдан устун қўйиш, тингловчининг шахсий манфаатни биринчи ўринга қўйиб, (унга дўст бўлиб кўриниш) «ҳасратлашиш», ҳукуматларни халқларга ёмон кўрсатиш, миллат душманларига раҳмдиллик, ҳамфикрлик туйғуларини уйғотиш, масалан одамларга таниш, кадрдон маълумотларни ишлатиб, (фалон жойда фалон воқеа бўлди), деб ростга ёлғонни улаб юбориш услубларидан мафкуравий курашда фойдаланаяпти.

Собиқ совет мустабид тузуми даврида ёш авлодлар онгини коммунистик тарбия ўз исканжасида тутди. Коммунистик мафкура инсонлар онги ва қалбини эгаллаган эди.

Масалан, ана шундай ғоялардан бири «халифалик давлатини тузиш» ғоясидир. Бу ғоянинг мазмун ва моҳият жиҳатдан зарарли эканлигини чуқур англаш зарур.

Халифа сўзининг луғавий маъноси, ўринбосар, терминологик маъноси мусулмон жамоаси ва мусулмон давлатининг диний ҳамда дунёвий бошлиғи деб тушунилади. Халифалик давлати мутлоқ монархия типигаги давлат бўлиб, давлатни халифа бошқаради. Халифалик давлатини бошқарув тизими ислом-шариат қонунлари билан белгиланади. «Ҳизбут-таҳрир» даъво қилган халифалик давлати эса «Ислом Низоми» номли китобида баён қилинган қонунларга асосан бошқарилади. Ваҳоланки, Пайғамбаримиз Муҳаммад (с.а.в.) дан ривоят қилинган ушбу Ҳадиси шарифда аниқ айтилган: «Халифалик мenden сўнг, умматим ичида 30 йилдир, undan кейин подшоҳлик бўлади».

Бу мўътабар саҳиҳ Ҳадис Имом Термизий ва Абу Довуддан ривоят қилинган. Ҳозирда «Ҳизбут-таҳрир» тарафдорлари минглаб бегуноҳ кишиларнинг ноҳақ қони тўкилсада, халифалик барпо этилишини мажбурий деб даъват этмоқдалар. Уларнинг бундай ҳатти-ҳаракатларидан кўзланган мақсад конституциявий тузумни зўрлик билан ағдаришдан бошқа нарса эмас.

«Ҳизбут-таҳрир» - суннийлик доирасидаги диний-сиёсий партия бўлиб, 1952 йилда Қуддус шаҳрида ташкил этилган. Бу партия фаластинлик Тақийиддин Набохоний (1909-1978) томонидан, «Ал-Ихвон ал муслиман»даги Сайид Қутб билан келиша олмай қолганларидан кейин ташкил этилган.

1952 йилда Тақийиддин Набохоний томонидан ер юзининг мусулмон давлатларида мавжуд бўлган тузумни ўзгартириб, «халифалик» давлатини тузишлик ва бу мақсадни амалга оширишлик учун «Ислом дини» ниқоби остида «Ҳизбут-таҳрир» (Озодлик) партиясига асос солиниб, бу партиянинг идоравий тўпламлари ва бошқа қонунлари ишлаб чиқилган эди. Унинг аъзолари ёшларни диний фанатизм ва экстремизм руҳида тарбиялашнинг барча усуллари - даъват, ишонтириш, инонтириш, варақа ва миш-мишлар тарқатиш, халқа дарс услубларини қўллаб, фуқаролар ўртасидаги, давлат ва шахс ўртасидаги муносабатларни кескинлаштиришга ҳаракат қилди. Улар гўё фақат «ҳақиқий» мусулмонлар ҳокимиятга келса, «исломий тартиб»ни ўрнатиш учун кескин ва агрессив ҳаракатларга имконият яратилади, деб ўйлайдилар.

Бу ҳаракатлар моҳияти ҳақида Президент Ислом Каримов «Инсоният тарихида диний онгнинг ажралмас қисми бўлган одамлардаги эътиқоддан фақат бунёдкор куч сифатида эмас, балки, бузғунчи куч, ҳатто, фанатизм (ўта кетган мутаассиблик) сифатида фойдаланилганлигини кўрсатувчи мисоллар кўп. Айнан фанатизм иллатига йўлиққан одамлар ёки уларнинг гуруҳлари жамиятда беқарорлик тўлқинини келтириб чиқаришга қодир бўладилар»¹ дея алоҳида таъкидлайди.

Шунингдек, Ўзбекистоннинг Марказий Осиёдаги ўрнини ҳисобга олиб, улар диний оқимлар Ўзбекистонда ривожлантирилса, бунинг таъсири тезда Марказий Осиёга ёйилишига умид қиладилар. Чунки диний алломалари айни

¹ Каримов И.А. Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: Хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари. –Т.: Ўзбекистон, 1997. 326 б. 37-б.

Мовароуннахрдан чиққанлиги бу ўлка халқи миллий характери, маънавиятининг шаклланишига сезиларли ҳиссасини қўшганлигини биладилар. Шу асосда улар диний ниқоб остида ёшларнинг мафкуравий иммунитетини сусайтириб, уларга давлатимизнинг демократик сиёсати тамойилларини қоралаб, давлат ва халқ ўртасида зиддият келтириб чиқаришга умид қиладилар. Шу сабабли Ҳизбут таҳрир дастлаб ёшларда сохта исломий фикрларга ишончни оширишни ўзининг асосий вазифаси деб билди. Буни улар сақофий (тушунчага оид) амаллар, яъни сиёсий амал-тадбирларидан энг муҳими, деб ҳисоблади. Бошқача қилиб айтганда, ёшларнинг мафкуравий иммунитетини сусайтириш, енгил ва ўзларининг сохта ғояларини сингдиришни биринчи вазифа қилиб олдилар.

Бундай сохта ғоянинг таъсирига тушган, алданган бир ёшнинг хатини эътиборингизга хавола этамиз:

«Мен турли алдовларга учиб, «Ҳизбут Таҳрир»дек манфур оқимнинг қора гирдобига тушиб қолганман. Динни ўрганишга бўлган қизиқишим ва бу йўлда кабиҳ ниятли «сохта мулла»лар даъватига кўр-кўрона эргашганим туфайли, охир-оқибатда хиёнаткор кимсага айландим. Надоматлар бўлсинким, биз ёшлар Оллоҳнинг буюк неъматини бўлган тинчлик ва осойишталикнинг қадрига етмадик. Мактубимни йўллашимдан мақсад, ҳали-ҳануз ёшларни йўлдан ураётган кимсаларнинг қора қилмишидан тенгдошларимни огоҳ этишдир. Менинг қисматим гафлатда қолган тенгдошларимга сабоқ бўлса, ажаб эмас.

1999 йилнинг охирларида Лазиз мени Саидкарим деган боланинг уйига таклиф қилди. У ерда Саидкарим беи-олти нафар болага «Ислом низоми» деган китобдан дарс ўтар эди. Ўша кунги дарс сўнгида у: «Мана шу болалар ҳам қасам ичиб, «Ҳизбут Таҳрир»га аъзо бўлди, сенинг ўртоғинг ҳам аъзо. Сен ҳам аъзо бўлгин», деди. Ҳали илмим йўқлигини тушунтирсам, илмни кейин олаверишим, қасам ичиб, «Ҳизбут Таҳрир»га қанча эрта аъзо бўлсам, савоби шунча кўп бўлиши, ҳозир эса гўёки савобсиз юрганлигим, илмни ишлатганим билан савобим йўқлиги каби гаплар билан бошимни қандай қилиб айлантириб қўйганлигини сезмабман. Шундан сўнг ҳафтада бир марта дарсларга қатнайдиган бўлдим... Ҳозир ўйлаб қарасам, қайси бир кимса ёзган «Ислом низоми» китобини Қуръон билан тенглаштирар эканмиз...

«Ҳизбут Таҳрир»га асосан мактабда яхши ўқимаган, тарбияси бўйи оилаларнинг фарзандларини даъват қилардик. Чунки уларни бошқариш жуда осон. Илми одам «Ҳизбут Таҳрирчиларнинг фаолияти жиноят эканлигини тушунади. Илми йўқлар эса ўзлари қилаётган даъватларининг мазмунини ҳам англаб етмасди. Яна қандай қилиб бозорларда, аҳоли кўп бўлган жойларда гавго чиқариш, фитна уюштириш кераклиги ҳақида ҳам айтиб берилар эди. Бу ишлар одамларда давлат тузумига нисбатан норозилик туғилиб, бизга кўпроқ қўйилади, «Ҳизбут Таҳрир» кучаяди, деган мақсадда қилинар эди.

...Жамоат транспортда аҳолини давлат тузумига нисбатан норозилик келтириб чиқариш учун «очиқ даъват»лар қилдик. Энди ўйлаб кўрсам, «Ҳизбут Таҳрир» бошлиқлари юрагимизга қўрқув солиб, жиноятга ундаган

экан. Илмсизлигим мени ана шу йўлга бошлади...» дейди бу ҳақда номини айтмасликни сўраган, ҳидоят йўлига қайтган ёшлардан бири¹.

Одамларни у ёки бу мақсадга йўналтириш, тарбиялаш икки томонлама жараён. Бунда тарғибот субъектлари (тарғиботчилар, ТВ, радио, матбуот) ва тарғибот объектлари (шахс, аҳоли) иштирок этади. Тарғибот ва ташвиқотнинг самарадорлиги халқ, жамоа сиёсий онгида тарғиботгача ва тарғиботдан кейинги даражалар орасидаги фарқда билинади. Жамоа мафкурасидаги ўзгаришлар илмий ютуқларга асосланган ҳолда олиб бориш, тарғибот ва ташвиқот самарасини, ютуқ ва камчиликларини аниқлаш ва такомиллаштириш мумкин бўлади.

Мафкуравий тарбия самарадорлиги энг аввало жамиятни мафкуравий тарбиялашдан натижа қандай бўлиши керак эканлигини аниқ белгиланишига боғлиқ.

Президент И.А.Каримов мафкура жабҳасига оид муҳим фикрларни билдириб, қуйидагиларни айтди. Жумладан, «Минтақамизда «Ҳизбут тахрир» каби экстремистик, айирмачилик ташкилоти фаолияти тобора хавфли тус олмоқда. У конституциявий дунёвий давлат тузумига қарши чиқиб, ўрта асрлардаги ислом ҳалифалигини тузиш тўғрисидаги бўлмағур ғояни тарғиб қилмоқда... Лекин, таассуф билан тан олиш керакки, бу ёвуз кучга қарши курашдаги ҳаракатларимизда ҳамжихатлик ва изчиллик кўзга ташланмаяпти...»¹

Миллий мафкуравий иммунитет ҳар бир йигит-қиз, фуқародаги мустақилликнинг сиёсий моҳияти, Президент Ислам Каримов асарларида кўтарилган сиёсий ғоялар, ислохотлар ютуқлари ва муаммолари, ички ва ташқи сиёсатга доир чуқур билимларга таянади. Ҳар бир киши, ёки жамоа, жамият мафкуравий иммунитетини беш даражага бўлиб ўрганиш, баҳолаш ва шу асосда такомиллаштириш мумкин: Бунда:

биринчи, яъни мафкуравий иммунитетнинг қуйи даражаси - шахс, жамоа, жамият юқоридаги билимлардан хабардор эмас; бузғунчи мафкуравий ғояларга бефарқ, лоқайд;

иккинчи даражаси - билимлар бор, лекин улар ҳис қилинмаган, системалашмаган, шу сабабли уларни бузғунчи мафкуравий ғояларга қарши ишлатишга тайёр эмас;

учинчи даража - мафкуравий билимларга эга, лекин улар назарий, шахс, жамият уларни қўллашга қийналади;

тўртинчи даража - асосли билимларга эга, вазиятни тўғри баҳолай олади; ички ва ташқи сиёсий, мафкуравий таъсирларга қарши иммунитетини шаклланган ва уни онгли равишда ишлатади;

бешинчи - олий даража - мукаммал ғоявий, сиёсий, иқтисодий билимларга эга ва бу билимларни бемалол амалда қўллаб, бузғунчи мафкуравий, сиёсий ғояларни доимо, ҳамма жойда фаол фoш қила олади.

¹ Шаропов Ш. Ҳақиқат йўли.// Туркистон газетаси, 2003 йил 13-март.

¹ Хайрли ният самарасиз бўлмайди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримовнинг Шанхай ҳамкорлик ташкилоти САММИТидаги нутқи.//Халқ сўзи, 2003 йил 3-июнь.

*«Сенинг хавфсизлигинг, сенинг ҳузур ҳаловатинг,
сенинг фаровонлигинг учун Ватан керак бўлса, муносиб
фуқаро бўл.»*

К. Гелвеций.

Мафкуравий иммунитет шахс томонидан Ватан, миллат учун кўнгилли, ғоявий асосланиб амалга ошириладиган кундалик ишларда намоён бўлади. Бу фаоллик миллий бирлик, маънавий юксалишга ҳалақит бераётган сифатлар, ёт қарашлар, миллий хавфсизлигимизга ички ва ташқи таҳдидларга очик ва мардона қарши туришни ҳам ўз ичига олади. Бошқача қилиб айтганда, - Элим, юртим деб яшашнинг ҳар бир кишида, жамоада, жамиятда намоён бўлишини англатади. Бу эса миллий ғояни амалий кучга айлантириш ва бузғунчи мафкуравий таъсирлардан аҳолини, ёшларимизни ҳимоя қилишнинг шартларидан биридир. Зеро «Фикр ва сўз амалиётга йўналтирилганда уларнинг ҳар иккиси ҳам моддиятга - нарсага айланади»²

Ёт мафкуралар тарғиботининг «мехрибонлиги», «холислиги» ва «бетарафлиги», «ёқимлилиги», «дўстоналиги»нинг ортида нима ётганини доимо билишлари лозим. Яъни уларнинг замирида Ўзбекистоннинг ривожланиб кетишига қараб мунтазам тактикасини ўзгартириб турувчи жонсарақ ақидапарастлик тарғиботи натижаси ва амалиёти ётганини, уларнинг анъанавий фундаменталистик назария ва ғояларни замонавий усулларда «жонлантираётганини» тушуниш зарур.

Шу билан бирга айрим ёшлар ҳар хил ёт ғояларни холис ахборот манбаи сифатида қабул қилаётганликларини ҳам таъкидлаш керак. Ёт мафкураларни кўр-кўрона қабул қилиш зарарли.

Инсон “бир парча гўшт” бўлиб дунёга келади ва у дастлаб табиий инстинклар билан яшайди. Секин-аста ўзи яшайдиган оила муҳити, кейинроқ маҳалла, таълим олган билим даргоҳи, жамият таъсирида инсон дун, қараш шаклланади, шахсга айланиб боради. Жамиятдан ташқарида эса у ҳайвонот дун, сининг бошқа вакилларида унчалик фарқ ҳам қилмайдиган, ўзлигини англашга қодир бўлмаган оддий жонзодлигича қолади. Жамиятдан ташқарида ўзининг инсоний сифатларини сақлаб қолган Робинзон Крузо, ки Маугли каби адабий қаҳрамонлар фақат ҳа, лот маҳсулидир.

Машҳур инглиз ёзувчиси Даниэль Дефони Робинзон образини яратишга туртки берган реал шахс – Александр Селькирк тарихи бунга ёрқин мисол бўла олади. Ўзи билан зиддиятга борган бу матросни кема капитани кимсасиз оролга тушириб қолдиради. У атиги 4 йилдан сал кўпроқ вақтни ёлғизликда ўтказди. Аммо шу қисқа вақт ичида, қ у одамдек сўзлашни, муомала қилишни унутди, бир сўз билан айтганда, буткул инсоний қиёфасини йўқотади.

Демак, кишининг Инсон мартабасига эришмоғи, ўзлигини танишида маънавий-ижтимоий муҳит ва жамиятда орттирган тажрибаси, билимлари,

² Ван Янмин. //ҳақиқат манзаралари: 96 мумтоз файласуф. Т.: «Янги аср авлоди», 2002. –372 б. 230-б.

тарбияси муҳимдир. Инсон тафаккурига оила, жамиятдаги тарихий шарт-шароит, жамиятдаги си,сий, иқтисодий ва мафкуравий ҳолатлар таъсирини кўрсатар экан, унинг ўзлигини англашида, жамиятнинг узвий, ажралмас қисми сифатида миллий ўзлигини англашда таълим-тарбиянинг аҳамияти бениҳоя катта. *“Фақатгина чинакам маърифатли одам инсон қадрини, миллий қадриятларини, бир сўз билан айтганда, ўзлигини англаш, эркин ва озод жамиятда яшаш, мустақил давлатимизнинг жаҳон ҳамжамиятида ўзига муносиб, обрўли ўрин эгаллаши учун фидойилик билан курашиши мумкин”*.¹

Шунинг учун ҳам, миллий ғоя воқеликка айланиши, тараққи,тга хизмат қилиши учун миллий-маънавий тикланиш замирида фуқароларимиз онгу-тафаккурини ўстириш зарур. Миллий ўзлик туйғусини, уни қадрлашни тарбиялаш лозим. Абдулла Авлонийнинг айтган *“тарбия бизлар учун , ҳа,т , мамот, , нажот - , фалокат масаласидур”*, - деган сўзлари бугунги кунда янги мазмун касб, этиб ўз долзарблигини йўқотмаган. Авлоний яна дейди:

*Худонинг раҳмату файзи ҳама инсонга яксардур,
Ва лекин тарбият бирла етушмак шарт акбардур.
Туғуб ташлов ила бўлмас бола бўлгай бало сизга,
Вужуди тарбият топса, бўлур ул раҳнамо сизга.
Темурчининг боласи тарбият топса, бўлур олим,
Бузулса хулқи, Луқмон ўғли бўлса, бўлғуси золим.
“Ёмонларга қўшилди Нухнинг ўғли бўлди беимон,
Юруди Кахф ити хўблар ила бўлди оти инсон”*.²

“Маънавият билан қувватланмаган билим ,ёвойи одам кўлидаги чўқморга айланади”, деган эди бир аллома. Кишилиқ тарихида ўз билими, истеъдодини нопок ишларга, бузғунчиликка сарф этиб, ўз яқинлари, халқи бутун инсоният бошига кулфат ,ғдирган кимсалар оз бўлган дейсизми? Ёзувчимиз Ўлмас Умарбеков шу маънода “Олим бўлиш осону, одам бўлиш қийин экан”, деган қиссасини ёзади ва унда жамиятимиздаги маънавий қашшоқланган жараён кўрсатилган. Шу жиҳатдан жаҳид зи,лиларидан бири Муҳаммад Саъид “Ойина” журналидаги мақоласида (1914 йил 31-сон) комил инсон тарбияси ҳақида фикр юритар экан, Ибн Маъсуднинг гапларини келтирадики, жаҳидларнинг бу борадаги фикрлари бугунги кунда ҳам ўз долзарблигини йўқотмаганини кўрамыз: *“Ҳар кишининг иймони илми қадар, ҳар кишининг илми саъйи қадар, ҳар кишининг саъйи номуси қадар, ҳар кишининг номуси виждони қадар ва ҳар кишининг виждони ҳам анинг адаб ва тарбияси қадардир!”*¹.

“Жамият маданиятсиз маънавий ахлоқий қадриятларсиз яшай олмайди. Уларни писанд қилмаган жамият пировард – оқибатда таназзулга юз тутади”. Президент И.Каримовнинг ҳикматга айланган бу сўзлари

¹ Каримов И.А. Хавфсизлик ва барқарор тараққиёт йулида. Т.6. – Т.: Ўзбекистон , 1998. Б.325.

² Абдулла Авлоний. Танланган асарлар. 2-жилд. – Т., 1998. Б.35-36.

¹ “Ойина” (1914-1915 й.) – Т.: Академия, 2001. Б. 22.

башарият тарихи, хусусан, халқимизнинг минг йиллик маънавий ахлоқий юксалиш тарихи борасидаги чуқур билимлар эътирофи натижасидир. Шунинг учун ҳам Юртбошимиз Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи чақириқ IX сессиясида (29 август 1997 йил) сўзлаган нутқларида таълим-тарбия соҳасидаги ислохотлар мазмунини шундай белгилаб берган эди: *“Бизга битирувчилар эмас, мактаб таълими ва тарбиясини кўрган шахслар керак”*.²

Айни шундай таълим ва тарбия кўрган шахсларгина “ким эдик?”, “ким бўлдик?”, “ким бўлмоқчимиз?” деган саволларга тинимсиз жавоб излайди. Шунда кишиларимиз миллий маданиятимиз сарчашмаларига авайлаб муносабатда бўлишни ўрганади, жаҳон маданиятини чуқурроқ билишга, умуминсоний қадриятларга таяниб яшашга интилади. Анъанавий қадриятларимизни ҳозирги демократик жамиятнинг қадриятлари билан уйғунликда кўра билади. Шундагина халқимиз миллий ўзлигини кундан-кунга теран англаб, маънавий юксалишга эришади, келажакка равшан кўз билан қарайди. Ана шунда миллий ғоя ижтимоий ҳаёт соҳаларига тадбиқ этилиб, моддийлашади ва тараққиёт омили бўлиб хизмат қилади.

² Каримов И.А. Хавфсизлик ва барқарор тараққиёт йулида. Т. 6. –Т.: Ўзбекистон, 1998. Б. 331.